

A TISZTA GONDOLAT

HÁZA Tábor Ádám: *A hurrikán háza*

„A mondatban megjelenhet a mondandóm: a mondat jelezheti – mondandóm jele lehet.”

(Tábor Ádám: *Éljenek a halott allegóriák!*)

„Minden ami létezik, érdemes arra, hogy nyelvi jellé váljon.

Előbb van a kép, mint a hétköznapi nyelv.

Előbb van a zene, mint a hétköznapi nyelv.

De előbb van a költői nyelv, mint a kép és a zene.”

(Tábor Ádám: *Tíz tézis a költészetéről*)

Miközben ezt írom, a szobában Bartók Béla zenéje, adalékul a kötethez, odakint a szürke felhőivel betakart, hideg ég, ellentétben a Tábor Ádám egével, a világos és tiszta gondolati költészet metaforájával.

Tábor Ádám tavaly megjelent, új kötetét lapozgatva merült fel bennem az alkotói díjak kapcsán, miért ilyen későn kapott a költő József Attila-díjat? Nem elég jó költő a nála korábban díjazottakhoz képest? Persze, elégtétel ezekkel a kuratóriumok döntése alapján megítélt díjakkal szemben a Pásztor Béla-díj, amit Weöres Sándortól, mesterétől kapott a költő. De mégis, miért? Ottlik Géza is megkésve, túl a hatvanon részesült József Attila-díjban. Mintha ezek az emberek nem ismernék a megalkuvás semmilyen formáját, egy alakzatba képesek csak, a nyelv és művészet alakzatába rendeződni. *Néhány rézérme, oklevél* nem sokat jelent egy költői életmű megítélésében, mondhatjuk magabiztosan. Nem időzöm sokáig ennél, mindössze a kétségeimnek adtam röviden hangot.

A könyvről szólva, dicséret a Kalligram Kiadónak ezért a szép, igényes kötetért. Új és régi versek háromszáz oldalon, filozófiák és látomások egy könyvben. Jelentős könyv, főleg azok számára, akik Weöres Sándor után elvesztették a költészet (lassan sehova nem vezető) végtelen fonalát. Itt mintha lenne folytatás, a nyelv nem önmaga pusztítója.

Tábor Ádám költészete egy függőleges síkon keresztül van mozgásban. Ég és föld között, spiritualizmus és filozófia határmezsgyéjén járja be a nyelv és a gondolkodás kiszabta területeket. A hátoldalon jelzett *Nietzsche* című, nagy hatású versét idézném. „Aki elveszti a zenét mindent elveszít./Aki elvétí a ritmust vétkezik./Aki kilép az áramlásból hova lép?/ Aki nem zárja be az áramkört sötét.[...] A néma halott. A fecsegő halott./Az élő jelez. Az élő énekel.” Tábor Ádám nem fecseg, verseit nem a képzelte ihlet, hanem a gondolkodás hozza létre, szavanként lemérhető filozófiája van.

Ez a költészet nem a szemfényvesztés módszerével, az általa, ámitás káprázatával szeretné az olvasót megnyerni. Nem, ahhoz túl tiszta, túlságosan tapasztalt. Csendes költészet, divatmentes. Ennek ellenére Tábor Ádám verseiben van helye Pilinszky Jánosnak, Erdély Miklósnak, néha feltűnik Tandori Dezső, Apollinaire, Rába György, Hrabal és Marno János, a klasszikusoktól kezdve egészen a posztmodernkéig. „A jó lelkiismeret éjjel-nappal alszik./Az igazságkeresés éjjel-nappal éber./A szépség megszállottja álmodni látni kel./A külső sötétségbe vetett ágyban alszom./Fényes belső teremben élesen tisztán látok./A centrum holdudvarában káprázat kábít el” (*Avideo*).

Az *Eltakarhatatlan* ciklus versei közül fontos számomra *A huszonhanyadik év és A versek hazatérnek szülőhelyükre* című szonett. A távolról megidézett Szabó Lőrinc jól illeszkedik a költő meglátásaihoz, lét-filozófiájához. Forma és formátlanság váltogatja magát a kötetben, pozörködés nélkül. Itt szükséges megjegyezni, Tábor Ádám nem elavult. Friss és erővel telt verseiben világmindenségnyi teret biztosított magának, nem engedve a monotonianak, képes a megújulásra, akárcsak Oravecz Imre. Mindkettőjükéről elmondható, kötetenként mást és mást nyújtanak, nem ugyanazt írják éveken keresztül. Tábor Ádám nem úgy költő, hogy megnevezi a költői létét vagy kimondja a költészete tárgyát. Nem, nála másképp érvényesül ez, körülírással, finom utalásokkal.

Ebben a költészetben az egész európai kultúra, keleti és nyugat-európai egyaránt elfér és megidéztek, Goethe és Nietzsche, Hérakleitosz és Holan egymáshoz közel kerülve. *Alexandrina* című verséből idéznék hosszan, képet adva a Tábor Ádám kultúra-képről. „Krisztus nem zsidó és Krisztus nem keresztény/Krisztus nem keleti és Krisztus nem hellén/Krisztus nem Mithrász s Krisztus nem Dionüosz/Krisztus nem Messiás és Krisztus nem gnosztikus [...] Krisztus nem létezett s Krisztus nem fikció/Krisztus nem szenvedés-forrás s Krisztus nem jó/Krisztus nem tanítvány és Krisztus nem mester/Krisztus nem az Isten és Krisztus nem ember.”

Tábor Ádám költészete kerül minden személyeskedést, én-kitárást. Kultúrákba, költőkbe, rejtőzködő alakzatokba bújik és kapaszkodik. A gondolkodását könnyebben, a személyes-létét kevésbé tárja fel olvasója előtt. „lássa az öröklét félem bánatát/hajolok lőtte tűzméhű kutamba/bujdosva
94 előle így lelek uramra/örvényben követem életem áramát.” (*Tűzkútbanéző*). A gondolkodás, értelemkeresés költője ő, de nem úgy, mint sokan mások, akik az énjükkel öntik fel a verseiket, a nyelvükön keresztül eresztik át a személyes tragédiáikat, fájdalmaikat, kiútkeresésüket. Tábor Ádámnál a költői én veszít a világmindenség javára. Tábor Ádám megfellelkezik magáról, hogy más, nálánál magasabb dolgoknak helyet szorítson, nem a sérülékeny, alanyi én a legfontosabb ebben a költészetben. „Minden, ami az emberben minden és mindenki mástól független, féktelen, minden határon átlépő akarat, képalkotó – és bálványrombolóerő, átértékelő és megismerő képesség, egyszóval SZABAD – ez az, ami benne isteni /és/ Mindaz, ami az emberben függésre, korlátra, határra, tekintélyre, pihe-
nésre, felejtésre, békére, egyszóval HITRE vágyik – ez az, ami bene emberi.” (*Hit és szabadság*). Tábor Ádám megért és elmagyaráz, kiszakítva magát önmagából a mindenségben keres helyet az általa gondolt és értelmezett jelenségek egész sorának. Mint egy filozófus, akiről a gondolatain kívül elég keveset tudhatunk meg. Talán a kései József Attila-díj a nehéz befogadhatósággal, megértéssel magyarázható, és sok olvasó is a tűzijátékokat, látványköltészeteket tartják elsőrangúnak. Pedig látvány van itt is elég, a kép és a nyelv látványa, az érthetetlen világ magyarázatára egy okos és nem tolakodó alternatíva, afféle Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes, Pilinszky János költői céljaihoz szépen simuló költészet. „Nem jó a gondolatnak egyedül lenni./Megnevez mindenféle állatot./De egyik se lesz társa csak a tárgya./Ki bocsát mély álmat a gondolatra?/Ki alkot egy csontjából életet?/De teherbe ejtve képzelt képedet/hajnalodva elhagyja a házat.” (*A vers foganása*)

Tábor Ádám kísérletező költő, a forma ismeretében könnyedén kalandozik újszerűbbnél újszerűbb alakzatok felé, megőrizve az eddig vállaltakat. Tagadhatatlan, szereti és érti a dalt, fontos számára, csakúgy mint a más nyelvi, formai alakzatok kipróbálása. Utóbbira példa a *Pogány triptichon* című vers néhány sora. „narancsot/lázadó [...] c gaah/ndgez/négyelek/kés/fhrk d kíjjsze lzighsgat/amiképp/elesik/si3naie/t sksxn/ihol jó/iluska.” A dalértő költő nem szorul bemutatásra, a fentebb idézett versek alátámasztják ezt.

Többször feltűnik a kötetben a kert, mint lehetséges költői tárgy. Mit formáz vajon? A nyelv kertjét, ahonnan az egész költészet kiindul, egy közös világmindenség-kertet, metaforák, névszók és tézisek közösségi növényvilágát? „*A versek ma délben hazatérnek:*” Itt, ebben a kertben terem-

tettünk./Ez az égkék ragyogott felettünk. /Létünk köszönjük ennek a szélnek. [...] Szóból s e hely szelleméből *lettünk.*” (*A versek hazatérnek szülőhelyükre*). *Vagy:* „a Kert békéje bűnbeesés előtti/ég és föld kagylóként egymásra borul/a Fa alatt hát újra eltaóznak” (*Tao-fa*). Tábor Ádám fája a nyelv fája. Eget és földet összekötő, az egyetlen, kivétel nélkül magasodó kapocs Isten (idea) és ember (föld, sár) között. A múlhatatlan és a múlandó, az időtlenül és az időben létező között. A kimondható és kimondhatatlan között Tábor Ádám a nyelven át fejez ki, és nem a nyelvet, mint többen a kortársai közül. Ő nem tévedt el a poszt-modern kacskaringó útján, megmaradt a Weöres Sándor-i vonalvezetésen, úton *a teljesség felé*. „Így találtam így hagyom itt a Kertet/a teljes Nap fényében lubickolva/mézzel istennel csordultig részegen/a Fa óra mutatja éppen/a Nagy Delet jelzi az ég számlapján” (*Beüzetés*).

Tiszta zenei hangokkal teletűzdelt versek, egy felületességre, értéken aluliságra idomított korban, amikor a dal szól a legkevésbé szépen, és a költészet a helyét keresve sokszor helytelenül jár el, „rossz nyelvben” helyezkedik el. Tábor Ádám mindezzel szemben, a világon kívüli világgal építve fel verseit veszi fel a versenyt, mert, Cendrars-sal szólván, *a költészet forog kockán*.

Meglátásom szerint Tábor Ádám nem számíthat nagy olvasóközönségre, épp amiatt, mert az olvasó érdeklődése sok esetben nem jut el idáig, hanem a játékosabb, humorosabb versek iránt fogékony. Viszont abban biztos vagyok, az a szűk kör, ami képes ennek a költészetnek a befogadására, már egy érettebb korban lévő, *bús férfi panaszain* nevelkedett nemzedék részéhez tartozik, a gondolkodókhoz, kérdezőkhöz. Mint Szókratész, olvasói gúnyában. Kosztolányi Dezsővel zárva ezt a rövid kis írást: „Ha minden géplakatos, mérnök és repülő a fellegekben jár, a költő járjon a földön.” (*Ákom-bákom*). Úgy legyen. (*Kalligram, Bp. 2009*)

Új Forrás 2010/6 – Ayhan Gökhan: A tisztia gondolat háza
(Tábor Ádám: *A hurrikán háza*)

